

A FÉNY KONCEPTUALIZÁCIÓJA A MAGYAR ÉS A NÉMET FRAZÉMÁKBAN

Szerző: **PÁPISTA Zsolt**, doktorandusz, I. évfolyam (zsolt.papista.91@gmail.com)

Témavezető: **Dr. PÁSZTOR KICSI Mária** egyetemi docens

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Német Nyelv és Irodalom Tanszék, Újvidék

Amennyiben elfogadjuk az elképzelést, hogy a körülöttünk lévő világ konceptualizációja és megértése szoros összefüggésben áll tapasztalatainkkal, akkor a fénynek bizonyára kimagasló szerepe van ebben a folyamatban, mivel a látás a domináns érzékünk, és a fény képezi minden vizuális tapasztalatunk alapját a világgal kapcsolatban. A dolgozat célja a FÉNY szemantikai mezejéhez tartozó magyar és német frazémák elemzése a kontrasztív és konceptuális analízis módszereivel, hogy megállapítsuk, milyen módon strukturálja ez a fogalom a kiválasztott két kultúra nyelvét és a világról alkotott képét. Tekintettel arra, hogy a frazémák konvencionizált kifejezések, amelyek az adott nyelvben történő megjelenésük óta felgyülemlett legkülönfélébb tudást közvetítik, konceptuális analízisük tulajdonképpen ennek az akkumulált kulturális tudásnak az elemzését képezi a világ bizonyos jelenségeinek viszonylatában. A kiemelt jelenség esetünkben a fény. Az eredmények azt mutatják, hogy a FÉNY fogalma mindkét nyelvben igen produktív a fogalmi metaforák alkotásában (míg a metonímiát illetően kevésbé termékeny), és olyan céltartományokat strukturál, amelyek elsősorban tudással, értékeléssel, percepcióval, valamint a jó és rossz fogalmával kapcsolatosak, miközben a FÉNY ÉS SÖTÉTSÉG fogalmának (leginkább csak inferenciálisan értelmezett) összjátéka sok esetben jelentős tényezőt képez a frazémák szándékolt jelentésének felidézésében. Bár a metaforák jelentős része mindkét nyelvben megtalálható – ami szignifikáns kulturális hasonlóságokra utal e fogalmat illetően –, különbségek mégis fennállnak, amelyek közül a legjelentősebb az, hogy a magyarban a FÉNY más személyek érzékelt személyiségének és érzelmi állapotának konceptualizációjára is forrástartományt biztosít.

Kulcsszavak: **konceptualizáció, metafora és metonímia, fény, német és magyar frazémák**

THE CONCEPTUALIZATION OF LIGHT IN HUNGARIAN AND GERMAN IDIOMS

Author: **Zsolt PÁPISTA**, first-year MA student (zsolt.papista.91@gmail.com)

Supervisor: **Mária PÁSZTOR KICSI**, PhD, docent

Institution: University of Novi Sad, Faculty of Philosophy, Department of German Language and Literature, Novi Sad

If we accept the notion that the way we conceptualize and understand the world around us is embedded in our experiences, then light must have a very important role in this process, since vision is our dominant sense and light is the basis of all our visual experiences of the world. The goal of this paper is to analyze Hungarian and German idioms in the semantic field of LIGHT with the methods of contrastive and conceptual analysis, so as to see in what way this concept

P L E N Á R I S T U D O M Á N Y O S
D I Á K K Ö R I Ü L É S S Z A K

structures the language and the understanding of the world of these two cultures. Taking into account that idioms represent conventionalized expressions which convey various sorts of knowledge, accumulated since the moment of their appearance in a given language, their conceptual analysis is in fact the analysis of that accumulated cultural knowledge about certain phenomena of the world, which is in this case light. The results show that LIGHT is a productive concept for the creation of conceptual metaphors in both languages (while being a less productive source for metonymies), structuring such target domains that mainly have to do with knowledge, assessment, perception and the notion of good and bad, whereas in many cases the (mostly only inferential) interplay between the concepts of LIGHT and DARKNESS is a prevalent factor in evoking the intended meanings of the idioms. While the majority of these metaphors can be found in both languages - thus indicating significant cultural similarities concerning this concept -, differences could also be found, the main one being that in Hungarian LIGHT can also be a source domain for conceptualizing the perceived personality and emotion of other people.

Keywords: **conceptualization, metaphor and metonymy, light**

KONCEPTUALIZACIJA SVETLOSTI U MAĐARSKIM I NEMAČKIM FRAZEOLIZMIMA

Autor: **Žolt PAPIŠTA**, MA, I godina studija (zsolt.papista.91@gmail.com)

Mentor: **Dr Marija PASTOR-KIČI**, PhD, docent

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet, Odsek za germanistiku, Novi Sad

Ako prihvatimo da je način na koji konceptualizujemo i razumemo svet oko nas čvrsto povezan sa našim iskustvima, onda svetlosti mora da pripada značajna uloga u ovom procesu, jer je vid naše dominantno čulo i svetlost je osnova za sva naša vizuelna iskustva o svetu. Cilj ovog rada je analiza mađarskih i nemačkih frazeologizama u semantičkom polju SVETLOST metodom kontrastivne i konceptualne analize, kako bi se utvrdilo na koji način ovaj pojam strukturira jezik i razumevanje sveta ovih kultura. Uzimajući u obzir da frazeologizmi predstavljaju konvencionalizovane izraze koji prenose razne vrste znanja, koja su akumulirala od momenta njihovog pojavljivanja u datom jeziku, onda je njihova konceptualna analiza zapravo analiza tog akumuliranog kulturološkog znanja o određenim pojavama sveta, što je u ovom slučaju svetlost. Rezultati pokazuju da je SVETLOST produktivan pojam za stvaranje pojmovnih metafora u oba jezika (dok je manje produktivan izvor za metonimiju), pri čemu strukturira ciljne domene u vezi sa znanjem, procenjivanjem, percepcijom i pojmom dobra i zla, dok je u mnogim slučajevima (pre svega inferencijalna) međuigra pojmova SVETLOSTI i MRAKA prevalentan faktor u evociranju intendiranog značenja frazeologizama. Dok se većina ovih metafora može naći u oba jezika - što ukazuje na značajne kulturološke sličnosti kad je reč o ovom pojmu - razlike takođe postoje, pre svega to da u mađarskom jeziku SVETLOST takođe služi i kao izvorni domen za konceptualizaciju percipirane ličnosti i emocija drugih osoba.

Ključne reči: **konceptualizacija, metafora i metonimija, svetlost**